

PROBLEMI MOVOSNAVSTVA
TA MIJKULTURNOI KOMUNIKACII

УДК 811.112.2'340.113

А. А. Дерябіна

викладач німецької мови
Чернівецького юридичного коледжу
Національного університету «Одеська юридична академія»

**ДІЄСЛІВНІ ТЕРМІНОСПОЛУКИ
В НІМЕЦЬКІЙ ФАХОВІЙ МОВІ ПРАВА**

У статті розглянуто дієслівні терміносполуки німецької фахової юридичної мови, що використовуються під час укладання правових законів, актів, ведення судових справ тощо. Виявлено структурні особливості дієслівних терміносполук і проаналізовано їх лексико-граматичні модифікації.

Ключові слова: дієслівні терміносполуки, юриспруденція, німецька фахова юридична мова, структурні особливості, лексико-граматичні модифікації.

Постановка проблеми. Мова права – це цілісна комунікативно-галузева підсистема літературної мови з певним набором характерних лінгвостилістичних і структурно-жанрових ознак, зумовлених специфікою правової сфери та комунікативно-професійними потребами в ній. Фахову мову права як сфери комунікації в наукових працях називають «юридичною фаховою мовою» [3, с. 3–4], «фаховою мовою юриспруденції» [2], «мовою права» [7] або, якщо брати до уваги саме німецьку мову, «юридичною німецькою мовою» [9; 10]. Таке термінологічне різноманіття вказує на те, що останніми десятиліттями цій фаховій мові приділяють багато уваги. Поглиблене вивчення мови права як надзвичайно важливої й соціально значущої сфери мовної комунікації, що забезпечує нормативно-правове регулювання діяльності суспільства, розгляд її спеціалізованої термінології, а також особливостей функціонування юридичної термінологічної лексики в тексті набувають у сучасному мовознавстві виняткової актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Натепер юридична фахова мова є об'єктом дослідження на лексичному [7], синтаксичному [14], текстовому [13] рівнях та з огляду на мовно-історичний розвиток [7; 9]. Крім того, в окремих працях висловлені критичні або

критично-конструктивні зауваження стосовно мови права, здебільшого спрямовані на зрозумілість, чіткість та однозначність змісту законів [9]. Короткий огляд лінгвістично-правових і юридичних досліджень, їх основних завдань і постулатів наводить П. Кюн [10, с. 583], який сформулював висновки й рекомендації для викладання німецької юридичної мови як фахової та як іноземної.

Однією з особливостей німецької юридичної фахової мови є інтенсивне використання терміносполук – сполучень термінів, до складу яких входять повнозначні мовні одиниці [9, с. 1288]. Продуктивність утворення терміносполук, що зростає, на противагу композитам, є наслідком їх термінотворчої функції, на основі якої вони слугують «для побудови речень і цілих текстів засобами професійної мови, що забезпечує належний рівень професійного спілкування» [6, с. 220]. Незважаючи на те що номінація понять за допомогою термінів-словосполучень сьогодні вважається одним із основних способів сучасного термінологічного словотвору в царині юридичної терміносистеми, досі не досліджено особливості структури та лексико-граматичного варіювання дієслівних терміносполук у фаховій мові права, що й зумовлює актуальність дослідження.

Отже, об'єкт дослідження – дієслівні терміносполуки фахової юридичної мови, що використовуються під час укладання правових законів, актів, ведення судової справи тощо. Предмет дослідження – структурні та лексико-граматичні особливості термінів німецької фахової субмови права.

Мета статті – встановити структурні типи терміносполук і прослідкувати їх лексико-граматичні модифікації. Матеріалом дослідження слугує суцільна вибірка дієслівних терміносполук, вписаних із Цивільного кодексу Німеччини [4], окремих судових вироків на державному й федеральному рівнях [5; 11], а також коментарів до Цивільного кодексу Німеччини [12]. Загальна кількість дієслівних терміносполук становить 1450 прикладів. Розглянемо їх детальніше.

Виклад основного матеріалу. Дієслівні терміносполуки складаються щонайменше з одного дієслівного й одного недієслівного компонентів. Недієслівним є іменник з прийменником/без прийменника або прислівникова конструкція. Схематично це можна подати так: *дієслово + іменник*, *дієслово + прийменник + іменник*, *дієслово + прислівник (+ іменник)*.

Проаналізуємо дієслівні терміносполуки моделі «дієслово + іменник». До цієї групи зараховуємо терміносполуки, в яких іменник стоїть у знахідному відмінку, наприклад, *Willenserklärung abgeben* «виразити волевиявлення», *Vertrag abschließen* «укласти договір», *Schaden ersetzen* «відшкодувати збитки», *Sicherheit leisten* «надати гарантію» тощо. Серед виокремлених терміносполук можна виділити за мірою зв'язку **сталі, відносно сталі, лексично варіативні та вільні терміносполуки**.

До **сталих терміносполук** зараховуємо термінологічні словосполучення, які характеризуються лексичною і структурною сталістю (відмінювання дієслова не беремо до уваги), як-от: *Schadenersatz leisten* «відшкодувати збитки», *Sicherheit leisten* «надати гарантію». Послідовність складників певної терміносполуки залежить від структури речення, в якому її вжито. На відміну від іменникових терміносполук (пор. [1]), для дієслівних характерна певна дистантність, наприклад: *sich von ihrer Bürgschaft dadurch zu befreien, dass sie Sicherheit nicht als Schuldnerin, sondern als Dritte für die Hauptverbindlichkeit leistet* [11, с. 1039] «звільнитися від поруки, надаючи гарантію не як боржниця, а як третя особа на основне зобов'язання»; *Wird die Erwerbsfähigkeit vermindert, so ist der*

Schadenersatz in Form einer Geldrente zu leisten [5, с. 1328] «якщо знижується працездатність, то потрібно відшкодувати збитки у формі пенсії».

У проаналізованому корпусі законодавчих текстів не зафіксовано прикладів порушення порядку номінативного чи дієслівного компонентів у морфологічній конструкції *sein + zu + Infinitiv*, як-от: *<...> so ist dem Verletzten durch Entrichtung einer Geldrente Schadenersatz zu leisten* «... тоді потрібно відшкодувати збитки потерпілому у вигляді виплати пенсії» [5, с. 1277]. У законодавчому тексті іменниковий компонент ужито без артикля й обставина *durch Entrichtung* «у вигляді виплати» стосується всієї дієслівної групи. Як зазначає Г. Вайнріх [13, с. 430], відсутність артикля часто спостерігається при двокомпонентних дієсловах з номінативною частиною. Спосіб компенсації завданої шкоди (*Schadenersatz leisten*) виражено лексично варіативною формою в прислівниковій функції в позиції після іменника. Примітно, що при постпозиційній обставині іменник *Schadenersatz* «відшкодування збитків» детермінується означеним артиклем. Що стосується послідовності, то мовні зміни тут можливі і юридично прийнятні, але тоді відбувається зміщення акценту, як-от: *<...> ist der Schadenersatz in Form einer Geldrente zu leisten* «потрібно відшкодувати збитки у формі виплати пенсії» → *<...> ist in Form einer Geldrente der Schadenersatz zu leisten* «потрібно у формі виплати пенсії відшкодувати збитки». У наведених прикладах можливе розгортання досліджуваних терміносполук за допомогою прийменника *durch* чи прийменникової конструкції *in Form*. За Л. Хофманом [8, с. 134], розгортання через обставину типові для науково-технічної фахової мови.

Наступною особливістю досліджуваних терміносполук є те, що тут неможлива трансформація іменникового компонента в займенник, як-от: *Der Beklagte habe dem Klagenden Sicherheit zu leisten* [11, с. 435] «Відповідач повинен надати позивачу гарантію» → **Der Beklagte habe sie dem Klagenden zu leisten* «Відповідач повинен надати їх позивачу».

У досліджуваних терміносполуках можливе використання обох заперечень *nicht* і *kein*: *Wenn der Beklagte keinen Schadenersatz an den Klagenden leistet/Wenn der Beklagte Schadenersatz nicht an den Klagenden leistet* [11, с. 3192] «Якщо відповідач не відшкодовує збитків позивачу». Вибір заперечення залежить від лексичного оточення. Розташування запе-

речень у реченні може призвести до незначних семантичних нюансів, оскільки йдеться про заперечення або цілого речення, або окремого його члена.

Для зазначених терміносполук характерне утворення пасивних форм, як-от: <...> *dass Schadenersatz geleistet werden muss, wenn* <...> [5, с. 267] «необхідно відшкодувати збитки, якщо ...». Зазначена форма менш поширена, ніж інфінітивна конструкція *sein/haben + zu + Infinitiv*, яку застосовують для фокусування дієвої особи (агенса). Це безпосередньо пов'язано з досліджуваними тут терміносполуками, які слугують насамперед для вираження зобов'язання. Загалом подвійна інтерпретація конструкції *sein + zu + Infinitiv* у значенні *können* чи *müssen* у юридичному контексті дуже обмежена. Переважно йдеться про вираження необхідності.

Децо по-іншому виражена необхідність у реченнях на кшталт *X hat/braucht nicht/zu leisten* «X не повинен відшкодувати», наприклад: <...> *braucht der Schuldner nach § 275 I nicht zu leisten* [5, с. 509] «боржник не повинен згідно з § 275 нічого відшкодувати». Дієслово *leisten* «виконати; здійснити» в юридичному контексті багатозначне. Речення граматично й семантично коректне, відкидання номінативної частини спричинює зміну значення. У цьому контексті дієслово має значення «здійснити певні дії як виконання договору» та вживається без прямого додатка.

Для проаналізованих терміносполук характерна відсутність артикля (детальніше про відсутність артикля див. [13, с. 46]). Тут варто розрізняти випадки, коли в рамках повтору в тексті вживається означений артикль у сенсі *diese/eine* й іменник ідентифікується мовним контекстом, як-от: *Wer Sicherheit zu leisten hat, kann dies bewirken durch* <...> [4, § 232 I] «Хто має надати гарантії, може це вчинити ...» → *Kann die Sicherheit nicht in dieser Weise geleistet werden*, <...> [4, § 232 I] «Якщо в такий спосіб не можна надати гарантії, ...». Уживання артикля залежить не від об'єкта референції, а від контексту.

До морфологічних властивостей досліджуваних терміносполук належить обмеження іменникової частини вживанням лише в однині, як-от: *Sicherheit leisten* «надати гарантії» → **Sicherheiten leisten; Schadenersatz leisten* «відшкодувати збитки» → **Schadenersätze leisten*. Це обмеження залежить від семантичних властивостей іменникового компонента.

У досліджуваних терміносполуках трапляються лише абстрактні дієслова. Якщо іменник *Schadenersatz* «відшкодування збитків» як абстрактне поняття не вживається у формі множини, то для іменника *Sicherheit* «гарантія» поза нашим корпусом характерна також форма множини. На відміну від наведених прикладів, цей іменник трапляється у множині навіть з дієсловом *leisten* «виконати; здійснити», якщо він у фаховому контексті позначає конкретні речі, наприклад, гроші чи цінні папери. Це свідчить про те, що іменниково-дієслівні сполуки мають ознаки функціональних дієслівних сполук. З одного боку, вони структурно наближені до речення як синтаксичної одиниці, з іншого – лексичне значення дієслова частково втрачається й переноситься на іменниковий компонент. Попри це, дієслова виконують свою базову функцію – виражають дію.

Отже, зазначені терміносполуки є незмінними й мають статус термінологічних одиниць, що дає нам змогу класифікувати їх як сталі дієслівні терміносполуки. Незначні відхилення, порівняно із загальноновживаною мовою (використання поширеного означення, вживання артикля), зумовлені їх термінологічним уживанням.

До **відносно сталих терміносполук** зараховуємо такі сполучення слів, як *Willenserklärung abgeben* «виразити волевиявлення», *Gläubiger befriedigen* «задовольнити кредиторів», *Testament errichten* «скласти заповіт», *Schaden ersetzen* «відшкодувати збитки», *Nutzung einräumen* «надати право користування». Для них, як і для попередньої підгрупи, не характерні лексичні зміни (такі скорочення, як *Willenserklärung* «волевиявлення» на *Erklärung* «заява; декларація», не беремо до уваги), але їм притаманні певні структурні й морфологічні особливості.

З синтаксичного погляду в будь-якому реченні іменникова частина може відокремлюватися від дієслівної іншими членами речення, наприклад: *wenn der Getäuschte die Willenserklärung ohne die Täuschung nicht abgegeben hätte* [12, § 123] «якщо навмисно обдурена особа не могла б скласти заповіт без введення в оману». Між іменниковою та дієслівною частинами може стояти підрядне означальне речення, як-от: *Es ist der gesamte Schaden, der auch bei Beachtung der größtmöglichen Sorgfalt nicht vermeidbar war, zu ersetzen* [12, § 628] «Необхідно відшкодувати сукупні збитки, які навіть за дотримання найбільшої обачності були неминучими».

Можливість або неможливість використати заперечення із цими терміносполуками залежить від контексту, пор.: <...> *dass der Klagende ohne diese Täuschung die Willenserklärung nicht abgegeben hätte* «що позивач не виразив би свого волевиявлення без цього введення в оману»; *Klagende hätte* <...> *keine Willenserklärung abgegeben* [11, с. 2894] «позивач не виразив би свого волевиявлення».

Іменна частина терміносполуки зазвичай не опускається. Хоча, як показує аналіз, трапляються винятки, як-от: *wenn seine Erben wirksam ausschlagen* [12, § 2158] «якщо його спадкоємці юридично відмовляються [від заповіту]». У таких граматично некоректних з погляду граматики реченнях доцільно враховувати два факти. По-перше, це жанрово зумовлене явище, оскільки воно трапалося нам лише в коментарях. Вирішальним тут є контекст, із якого можна зрозуміти, про що йдеться. Опущання дозволяється, якщо в безпосередньому тексті вжита повна форма. У цьому випадку в коментарях можлива скорочена форма, як-от: *Befriedigen muss derjenige, der* <...> [12, § 1143] «Задовольнити [вимоги] повинен той, хто ...»; *Befriedigt der Vorerbe mit freien Mitteln* [12, § 1143] «якщо попередній спадкоємець задовольняє [вимоги] ліквідними засобами». По-друге, тут ідеться про еліпс у фаховій комунікації, коли контекст і ситуація дозволяють опущання певного компонента (порівняйте [13, с. 137]). Зазначене явище зафіксовано не в усіх досліджуваних терміносполуках. Для сполуки *Testament errichten* «скласти заповіт» еліпс не використовується, тому що існує однолексемний еквівалент *testieren* «скласти заповіт», який належить до фахової мови й видається більш мовноекономічним.

У фахових текстах досліджувані терміносполуки вживаються із займенниками на місці іменникової частини. Це можливо за умови однозначного контексту, як-от: *Die Willenserklärung* <...> *sie kann auch elektronisch im Internet abgegeben werden* [12, § 104] «волевиявлення <...> його можна також подати в електронній формі в Інтернеті»; *Bei Pfändung durch mehrere Gläubiger werden diese nach § 850d Abs. 2 befriedigt* [5, с. 979] «У разі накладення арешту декількома кредиторами [їхні вимоги] задовольняються згідно з § 850 д абз. 2» [12, § 101]. Не зафіксовано вживання займенника в терміносполуках *Schaden ersetzen* «відшкодувати збитки», *Gläubiger befriedigen* (в однині) «задо-

вольнити вимоги кредиторів». Це зумовлено, очевидно, відсутністю достатньо повного контексту, який дав би змогу використання займенників замість іменникової частини.

Досліджувані терміносполуки можна вживати як в активній, так і пасивній формах, як-от: *Nutzungen sind gezogen werden* «право користування продовжено»; *Schaden wird ersetzt* «збитки будуть відшкодовані». Аналіз показав, що для сполуки *Schaden ersetzen* «відшкодувати збитки» характерне вживання саме форми пасиву, що зумовлено фаховою специфікою досліджуваних юридичних текстів, коли на передній план виходить дія, а не дійова особа.

У відносно сталих терміносполуках юридичної фахової мови артикль уживається обмежено. У більшості випадків він узагалі відсутній, як-от: *Schaden ersetzen* «відшкодувати збитки» тощо (порівняйте [13, с. 426]). Після попереднього згадування в тексті вживають означений артикль, що відповідає загальним правилам уживання артикля. У деяких випадках артикль може бути зумовлений уживанням:

1) означення в родовому відмінку: *die Nutzungen des Pfandes zu ziehen* [4, § 1213] «пролонгувати користування заставою»;

2) означення перед іменником: *den daraus entstehenden Schaden zu ersetzen* [4, § 627] «відшкодувати збитки, які із цього виникли»;

3) підрядного означального речення: *den Schaden zu ersetzen, den der andere* <...> *erleidet* [4, § 122] «відшкодувати збитки, заподіяні іншій стороні».

В інших випадках уживання означеного артикля детермінується контекстом. При цьому він може заміщуватися присвійним займенником, як-от: *Unerheblich ist, wo der Verbraucher seine Willenserklärung abgibt* [12, § 312] «не має значення, де споживач здійснює своє волевиявлення».

Під час зіставлення прикладів уживання означеного артикля і його відсутності виявлено, що в процесі референції на конкретну інформацію артикль відсутній, а в процесі роз'яснення певної інформації обирають означений артикль.

Використання категорії числа зумовлено об'єктом референції, наприклад: *ein Testament/ mehrere Testamente errichten* «зробити заповіт/декілька заповітів» тощо. Лише в деяких випадках іменник обмежений певним числом, як-от: *Nutzungen ziehen* «продовжити права користування». Зміна числа з мовного погляду прийнятна, але може спричинити певні семан-

тичні відмінності, як-от: вираз *Nutzung ziehen* «продовжити право користування» виражає не ту саму інформацію, що *die Nutzungen ziehen*. Терміносполука *Testament errichten* «скласти заповіт» переважно вживається в однині, що скоріше зумовлено екстралінгвальними чинниками, оскільки заповіт зазвичай складають один.

До лексично варіативних терміносполук зараховуємо випадки, в яких можлива заміна складників зі збереженням значення. Наприклад, у сполуці *Vertrag abschließen* «укласти договір» можлива заміна дієслівного складника на *schließen* «укласти» завдяки їх семантичній подібності, як-от: *Der Erblasser muss <...> den Vertrag persönlich abschließen* [1203, § 2347] «Заповідач повинен <...> особисто укласти договір» → *Der Erblasser kann den Vertrag nur persönlich schließen* [12, § 2347] «Заповідач може укласти договір лише особисто».

Подібна лексична варіативність трапляється також в одному тексті, як-от: *Dieser Vertrag war zunächst auf drei Jahre geschlossen worden*. <...> *Denn der Vertrag, den der Klagende mit <...> abgeschlossen hat* [11] «Цей договір укладений спочатку на три роки. <...> Оскільки договір, який позивач уклав з <...>. Спочатку описується факт, а потім причини прийняття рішення.

Аналіз показує, що частіше використовується дієприкметник II в ролі прикметникового означення. Звичною є також конструкція *der <...> geschlossene Vertrag* «укладений <...> договір», як-от: *die im Versandhandel geschlossenen Verträge* «укладені під час дистанційної торгівлі <...> договори» [12, § 312].

Аналіз застосування тієї чи іншої форми у фаховій юридичній мові не виявив певних закономірностей. Хоча в Цивільному кодексі Німеччини [4], де переважно трапляється дієслово *schließen* «укладати», помітна певна тенденція, як-от: <...>, *dass der Vertrag auch ... geschlossen sein würde* [4, § 155] «<...>, що договір також міг би ... бути укладеним»; <...> *Verträge, die zwischen <...> abgeschlossen werden* [4, § 312] «договори, укладені між <...>». Уживання дієслова *abschließen* «заключити» зумовлено тут морфо-синтаксично, оскільки воно як дієслово підрядного означеного стосується іменника у множині як суб'єкта чи об'єкта головного речення. Замінність дієслів *schließen* «укласти» й *abschließen* «заклучити» фіксується також у їх словотвірних варіантах, як-от: *Vertragsabschluss* «заклучення договору», *Vertragsschluss* «укладання договору».

У таких терміносполуках, як *Eigentum erwerben* «придбати власність», *Leistung erbringen* «виконати роботу; виплатити платіж», можлива заміна дієслівної частини за певних контекстуальних умов. Так, наприклад, <...> *ohne dass er das Eigentum erlangt hat*, «не набувши власності» → <...> *erwirbt das Eigentum, wenn <...>* «придбає власність, якщо ...» [4, § 900]. У другому випадку очевидна стилістична зумовленість заміни.

Подібне характерне для терміносполуки *Leistung erbringen* «виконати роботу; виплатити платіж», де дієслово може замінюватися синонімом *bewirken* «здійснити». Таку варіацію зафіксовано в одній і тій самій законодавчій статті, наприклад: *Soweit der Schuldner die fällige Leistung nicht oder nicht wie geschuldet erbringt, kann der Gläubiger <...>. Hat der Schuldner die Leistung nicht wie geschuldet bewirkt, so kann der Gläubiger <...>* [4, § 281] «У випадку, якщо боржник не виплатить належний платіж зовсім або виплатить не в повному обсязі, позичальник може <...>. Якщо боржник не виплатив платіж у повному обсязі, то позичальник може <...>». Це зафіксовано також у коментарях до законів: <...>, *so kann auch ein Dritter die Leistung bewirken* [4, § 267 I] «... тоді може також третя особа оплатити платіж»; *Dritter ist nur, wer auf eine fremde Schuld eine eigene Leistung erbringt* [12, § 267] «третьою особою вважається той, хто оплачує чужий борг з власної кишені».

У всіх наведених прикладах ідеться про контекстуально зумовлені й тому часткові синонімічні відношення. Заміна дієслів можлива не в усіх контекстах, оскільки це пов'язано зі зміною значення. Виявлено певні обмеження, зокрема заміна дієслова обмежена лексичним оточенням, насамперед при розгорнутих варіантах терміносполук, як-от: *das Eigentum gutgläubig erwerben* «добросовісно придбати власність» → ***das Eigentum gutgläubig erlangen* «добросовісно набути власність». Крім того, іменник у функції атрибута може сполучатися лише з певним дієсловом, наприклад: *Leistung an Erfüllungs Statt erbringen* «виконати в порядку заміни (одного зобов'язання іншим)» → ***Leistung an Erfüllungs Statt bewirken (an Erfüllungs Statt – сталий вираз)* «здійснити в порядку заміни (одного зобов'язання іншим)».

Часом уживання синонімічного дієслова обмежено стилістично, коли іменник і дієслово мають спільну кореневу морфему, як-от: <...> *so erlangt der Erwerber mit dem Eigentum*

an dem Grundstück auch das Eigentum am <...> [4, § 929 I] «покупець отримує разом з власністю на земельну ділянку також власність ...» → **so erwirbt der Erwerber <...> das Eigentum* «покупець <...> купує власність». Окрім того, обмежувати вживання може ситуативний контекст, наприклад: у терміносполуці *Unmöglichkeit der Leistung* «неможливість виконання/платежу» друга лексема вживається з дієсловом *erbringen* «здійснити». Не останню роль тут відіграє морфологічна форма дієлова. Так, модальний дієприкметник зазвичай утворюється з дієсловом *erbringen* «здійснити»: *die zu erbringende Leistung* «платіж, який необхідно здійснити» (порівняйте [13, с. 542]).

Взаємозамінність наведених дієслів зумовлена спільною семантикою цих частково синонімічних лексем. Дієслова *erbringen* «виконати» і *bewirken* «здійснити» різняться аспектуальністю: *erbringen* більш скероване на результат, ніж *bewirken*. Різниця між *erwerben* «придбати» та *erlangen* «набути» ґрунтується на родовидових відношеннях: *erwerben* є щодо *erlangen* гіпонімом, що зумовлює його вживання. Так, для номінативного виразу використовується не коренева морфема *erlang-*, а *erwerb-*: *Erwerb des Eigentums* «придбання власності», *Eigentumserwerb* «придбання власності». Терміносполуки *Eigentum erwerben* «придбати власність», *Leistung erbringen* «виконати роботу; здійснити платіж» ми класифікуємо як напівсталі.

У корпусі виявлено лише декілька **вільних терміносполук** – дієслівних сполук зі структурою «дієслово + іменник (іменник у родовому відмінку)», які не є ані сталими, ані напівсталими. Наприклад, *den Schaden verursachen* «заподіяти шкоду; завдати збитків», *die Rechtsfähigkeit zugestehen* «визнати дієздатність», *die Erhöhung des Kaufpreises verlangen* «вимагати підвищення купівельної ціни», *den Abschluss eines anderen Geschäfts unterlassen* «відкласти укладення іншої угоди». Так, вираз *den Schaden verursachen* «заподіяти шкоду; завдати збитків» є варіантом терміносполуки *den Schaden zufügen* «заподіяти шкоду» з огляду на семантичну стабільність і лексичну варіативність. Ці терміносполуки не утворюють спільної семантичної єдності, незалежно від змісту. Їх вільний зв'язок можна добре прослідкувати, якщо відштовхуватися під час аналізу сполуки від дієлова: дієслово як основа словосполуки не завжди автоматично вимагає певного імен-

ника. Тут ідеться лише про ситуативно утворені під час комунікації сполуки, побудовані за чинними правилами.

Іншими ознаками змінних словосполук є лексична варіативність і можливість їх описового вживання. Остання характерна насамперед для трикомпонентних сполук, як-от: *den Abschluss eines anderen Geschäfts unterlassen* «відкласти укладення іншої угоди» → *ein anderes Geschäft nicht abschließen* «не укласти іншої угоди». Цим вони кардинально відрізняються від сталих і напівсталих терміносполук. Контекст відіграє для вільних терміносполук вирішальну роль. Виходячи з контекстної залежності й незначного лексичного зв'язку між компонентами, ми вважаємо ці терміносполуки відносно вільними.

Висновки і пропозиції. Проведене дослідження дає змогу розглядати терміносполуки як специфічну ланку юридичної терміносистеми, що характеризується прозорою мотивацією, семантичною цілісністю, точністю відбиття змісту позначуваного. Указані властивості компенсують відсутність у терміносполук однієї з важливих ознак терміна – лаконізму форми. Дієслівні терміносполуки слугують для побудови речень і цілих текстів засобами професійної мови, що забезпечує належний рівень професійного спілкування.

Перспективним вважаємо дослідження сталих і варіативних дієслівних терміносполук зі структурою *дієслово + прийменник + іменник*, *дієслово + прислівник (+ іменник)* у фаховій мові юриспруденції, що матиме прикладне значення для методики викладання іноземних мов.

Список використаної літератури:

1. Дерябіна А.А. Сталі та варіативні терміносполуки у фаховій мові юриспруденції. Південний архів: зб. наук. пр. Вип. 68: Філологічні науки. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 91–95.
2. Прадід Ю.Ф. Юридична лінгвістика – нова наукова спеціальність. Вісник Львівського інституту внутрішніх справ. 2001. № 2. С. 287–295.
3. Тростюк З.А. Понятійний апарат Особливої частини Кримінального кодексу України: монографія. Київ: Атіка, 2003. 144 с.
4. BGB. Bürgerliches Gesetzbuch. 79. Aufl. München: dtv, 2017. 890 S.
5. Creifeld K. Creifelds Rechtswörterbuch. München: Beck, 2002. 1698 S.
6. Ďuricová A. Terminusbildende Funktion des Adjektive in der Fachsprache. Ein Aspekt der Textgestaltung. Aspekte der Textgestaltung.

- Referate der internationalen Germanistischen Konferenz, Ostrava. 2001. S. 217–221.
7. Görge A. Rechtssprache in der frühen Neuzeit. Eine vergleichende Untersuchung der Fremdwortverwendung in Gesetzen des 16. und 17. Jahrhunderts. Frankfurt am Main: Lang, 2002. 228 S.
 8. Hoffmann L. Kommunikationsmittel Fachsprache. Tübingen: Gunter Narr Verlag, 1985. 306 S.
 9. Jeand'Heur B. Die neuere Fachsprache der juristischen Wissenschaft seit der Mitte des 19. Jahrhunderts unter besonderer Berücksichtigung von Verfassungsrecht und Rechtsmethodik. Fachsprachen. Ein internationales Handbuch zur Fachsprachenforschung und Terminologiewissenschaft. Hrsg. von Hoffmann et al. Berlin, New York: de Gruyter, 1998. S. 1286–1295.
 10. Kühn P. Juristische Fachtexte. Deutsch als Fremdsprache. Ein Internationales Handbuch. Berlin, New York: de Gruyter, 2001. S. 582–594.
 11. Neue juristische Wochenschrift / Hrsg. von P. Bräutigam, W. Ewer, R. Hamm u.a. München: Verlag C.H. Beck, 2017. Jg. 70. Hefte 1–52.
 12. Palandt. Bürgerliches Gesetzbuch. 76. Aufl. München: Beck, 2017. 3247 S.
 13. Textgrammatik der deutschen Sprache / H. Weinrich, M. Thurmair, E. Breindl, E.-M. Willkop. Hildesheim: Georg Olms, 2003. 1112 S.
 14. Wildgen W. Makroprozesse bei der Verwendung nominaler Ad-hoc-Komposita im Deutschen. Deutsche Sprache. 1982. Nr. 1. S. 237–257.
-

Дерябина А. А. Глагольные терминосочетания в немецком профессиональном языке права

В статье рассмотрены глагольные терминосочетания немецкого профессионального юридического языка, используемые при составлении правовых законов, актов, ведении судебных дел. Выявлены структурные особенности глагольных терминосочетаний и проанализированы их лексико-грамматические модификации.

Ключевые слова: глагольные терминосочетания, юриспруденция, немецкий профессиональный юридический язык, структурные особенности, лексико-грамматические модификации.

Deriabina A. A. The verbal term-combinations in the German professional legal language

The article deals with the verbal term-combinations in the German professional legal language used in the drafting of laws and regulations, in litigation etc. Structural features of the verbal term-combinations as well as their lexical and grammatical modifications are established.

Key words: verbal term-combinations, jurisprudence, German professional law language, structural features, lexical and grammatical modifications.